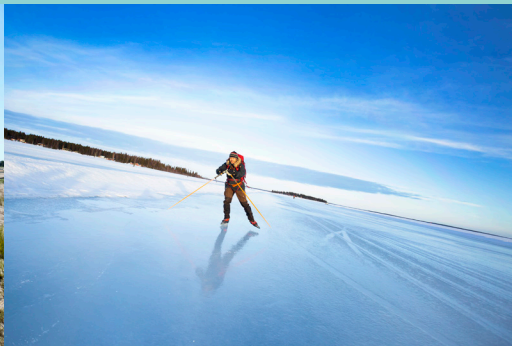

Plan för skärgårds- utveckling

Luleå skärgård

Dokumenttyp: Plan, samrådshandling
Dokumentnamn: Plan för skärgårdsutveckling, Luleå skärgård
Dokumentansvarig: AnneLie Granljung
Senast reviderad: -
Fastställd: Ej fastställd
Beslutfinstans: Kommunfullmäktige
Giltighetstid: 2023 - 2040
Dokument gäller för: Alla förvaltningar

Bilder framsida: Peter Rosén

Bilder i dokumentet: Där inget annat anges är bilderna av Luleå kommun.

Innehåll

Innehåll	2
1. Inledning	3
1.1 Bakgrund och syfte	4
1.2 Dialoger	5
1.3 För att nå Vision 2040	6
Förhållande till Vision Luleå 2040	6
Förhållande till andra planer och program	6
Nationella mål	8
Andra kommunala planer och program	9
1.4 Avgränsning	10
1.5 Historia och nuläge	12
2. Utvecklingsinriktning	15
3. Generella riktlinjer	17
3.1 Natur- och kulturmiljövården	18
Skärgårdens unika landskap	19
Skogslandskapet	19
Jordbrukslandskapet	19
Skyddade områden	20
Skärgårdsbebyggelse	21
3.2 Friluftsliv	22
3.3 Boende i skärgården	24
3.4 Näringar i skärgården	26
Fisket	26
Besöksnäring	27
Jordbruk och skogsbruk	27
Rennäring	27
3.5 Kommunikationer	28
Vintervägar	30
3.6 Teknisk infrastruktur	32
Vatten och avlopp samt avfall	32
Mobiltäckning och bredband	33
Brandskyddsutrustning	33
Genomförande och fortsatt arbete	34

1. Inledning

Under många år har Luleå kommun gjort stora och framgångsrika satsningar för att utveckla skärgården, men samlade mål och arbetsätt för hur arbetet ska gå till har inte varit helt tydliga. En övergripande plan för skärgårdsutvecklingen har saknats från kommunens sida.

Denna plan är ett steg på vägen och ska ses som en kommungemensam plan som ska vara vägledande för alla verksamheter inom kommunen. Planen ska rama in kommunens arbete, ge tydliga riktlinjer och innefatta prioriterade satsningar. Arbetet ska vara nära kopplat till Program till Vision Luleå 2040 såväl som till nationella mål och andra övergripande mål för Bottenvikens skärgård.

Luleå skärgård är jämfört med andra kustområden lågt exploaterad vilket innebär att det finns stora orörda områden. Orördheten är en exklusivitet för skärgården i ett nationellt och internationellt perspektiv. Samtidigt är skärgården en del av landsbygdsområde Mitt där människor bor och arbetar eller där människor har sitt fritidsboende.

Ambitionen är att Luleå kommun tillsammans med boende, näringsliv och andra intressenter verkar för att det i framtiden ska finnas goda möjligheter till att vistas, bo och bedriva verksamhet i skärgården. Luleå kommuns främsta uppgift är att skapa förutsättningarna för såväl näringsliv som enskildas önskemål och initiativ.

Detta är en samrådshandling som ska förankras hos såväl politiker som privatpersoner, näringsliv och organisationer. Under samrådet finns möjlighet för alla att bidra med synpunkter på dokumentet. Dessa sammanställs i en samrådsredogörelse och planförslaget bearbetas, förfinas eller justeras utifrån de inkomna synpunkterna innan planen tas för politiskt beslut.

1.1 Bakgrund och syfte

Luleå skärgård har stor betydelse för bilden av Luleå. Mot bakgrund av det beslutade kommunfullmäktige i april 2017 att ge i uppdrag åt kommunstaben att i samverkan med andra förvaltningar och bolag påbörja arbetet med en utvecklingsplan för skärgården. I Program till Vision Luleå 2040 pekas skärgården ut som ett område där det finns behov av fördjupade ställningstaganden. Kommunstyrelsen beslutade 2018-02-12 § 43 att godkänna uppdragsbeskrivning för utvecklingsplan, där syfte, avgränsning och förväntat resultat definieras.

Utvecklingsplanen avgränsades till att enbart omfatta områden utanför fastlandet, men även stödjepunkter på land som har betydelse för skärgårdens utveckling. Därefter har medborgardialog hållits samt flera brukardialoger med privata och allmänna intressenter. Ett tidigt samråd har också hållits med Länsstyrelsen. Dialogerna har format syftet och vilket resultat som ska eftersträvas.

De mest avgörande frågorna för skärgårdens utveckling handlar om frågor som inte är direkt kopplade till mark- och vattenanvändning. Ett omtag har därför gjorts där denna plan inte redovisar mark- och vattenanvändning och görs därför inte inom ramen för plan- och bygglagen. Skärgårdsplanen ska dock fortsatt vara vägledande för Luleå kommuns arbete kopplat till skärgårdsutveckling.

Syftet med Plan för skärgårdsutveckling är att fördjupa intentioner i Program till Vision Luleå 2040 och visa på de prioriteringar som Luleå kommun behöver göra för att stärka skärgården som besöksmål och för att ta hand om de unika värden som finns.

Det innebär att planen ska ge riktlinjer för skärgårdens utveckling och vara ett underlag för att rikta och samordna de olika förvaltningarnas arbete. Planen syftar också till att tydligare visa på vilket sätt Luleå kommun vill att skärgården ska utvecklas för medborgare och andra intressenter.

Kommunens ambition är att det ska vara möjligt att vistas, bo och ha verksamhet i skärgården. Kommunens ansvar är i första hand att skapa förutsättningar för näringslivets och enskildas initiativ.

Planen ska resultera i att:

SKÄRGÅRDEN BLIR TILLGÄNGLIG FÖR FLER MÄNNISKOR

SKÄRGÅRDENS UNIKA MILJÖER VÄRNAS

1.2 Dialoger

Dialoger med kommunmedborgare och med olika intresseorganisationer har givit underlag till inriktning och avgränsning. Under skärgårdsdagen den 17 juni 2017 fick medborgare tillfälle att möta kommunstyrelseledamöter och ge sin syn på vilka skärgårdsfrågor som är viktiga. Dialogen fokuserade på fyra olika teman; kommunikationer: skärgårdstrafiken, farleder, hamnar, muddring; boende: fritidsboende, gästboende, fast boende, vatten och avlopp, avfall; näringsliv: besöksnäring, chartertrafik, skotersafari, fiske; samt natur och kultur: naturreservat, kulturmiljöer, besöksmål.

Under 2017 och 2018 genomfördes totalt nio brukardialoger med kommunens olika förvaltningar, med näringsliv och intresseföreningar. Alla dialoger finns dokumenterade och det som kommit fram har beaktats och legat till grund för det arbete som lett fram till denna skärgårdsplan.

Kommunikationer är den fråga som berörts av de flesta. Främst turbåtstrafiken men även hamnar, bryggor, muddring av farleder, vägar och skoterleder har varit viktiga frågor i dialogerna. Förutom kommunikationer har förutsättningarna för besöksnäringen med boende, aktiviteter och marknadsföring lyfts. Samtidigt har det framkommit att kommunens satsningar i skärgården är mycket uppskattade och många anser att det viktigaste är att vidmakthålla dessa framför att göra nya satsningar.

Vad är en medborgardialog?

En medborgardialog är ett samtal om samhällsfrågor där medborgare och förtroendevalda är delaktiga och där allmänintresset, det som är viktigt för alla, står i centrum. En medborgardialog omfattar inte bara de som bor i Luleå utan kan även inkludera till exempel unga som går i kommunens skolor eller näringsidkare som verkar i Luleå.

Den 17 juni 2017 på Skärgårdens dag, bjöds allmänheten till medborgardialog i Södra hamn om utveckling av skärgården.

1.3 För att nå Vision 2040

"Luleå 2040. Vi lever ett rikt och utvecklande liv i en viljestark och växande region. Vid Bottenvikens kust finns plats för både och; närhet och utrymme, stad och land, bredd och spets, vita vidder och ljusa sommarnätter, naturens värden och dess möjligheter. Med ett naturligt nytänkande och ett friskt flöde av intryck, kunskap och utbyten skapar vi en hållbar förnyelse. Det gör oss till en av de viktigaste svenska kustregionerna och en förebild nationellt och internationellt."

Förhållande till Vision Luleå 2040

Förändringar kommer vare sig vi vill eller inte, på både gott och ont. Vi lever i en global värld och påverkas av vår omgivning. Valet står mellan att låta saker bara hända, eller själva välja vägen för de nya möjligheterna och utmaningarna.

Det är viktigt att Luleå ska kunna utvecklas så att det också i framtiden upplevs som en attraktiv plats att bo på, arbeta i och besöka. Ett attraktivt Luleå ska också vara hållbart över tiden. Hållbarhet är en överlevnadsfråga som i sig ger trygghet och framtidstro. En hållbar utveckling bygger på tre ben; ett socialt, ett ekonomiskt och ett ekologiskt. De tre benen är lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra. Minskar hållbarheten i en av de tre så påverkas även de andra negativt.

Vision Luleå 2040 baseras på viljan att samhällsutvecklingen ska ske med ett helhetsperspektiv och beskriver hur vi vill att det ska vara i Luleå i framtiden. Visionen är mycket långsiktig och säger inte allt om hur vi vill att det ska vara i Luleå år 2040. Den har därför kompletterats med fem framtidsbilder: Levande och växande, Utrymme med närhet, Se möjligheterna, Naturligt färgstarkt samt Lokalsinne och världsvana.

Förhållande till andra planer och program

Program till Vision Luleå 2040

Luleå kommuns översiktsplan, Program till Vision Luleå 2040 antogs av kommunfullmäktige i september 2021. Ställningstaganden i översiktsplanen har varit vägledande för skärgårdsplanen. Översiktsplanen anger principer och förhållningssätt för bland annat:

- Vi ska marknadsföra skärgården som en viktig del i vårt varumärke och stärka sambandet mellan centrum och skärgård.
- Södra Hamn ska vara porten till skärgården med angöring för skärgårdstrafik och isbana. Ett Visitor centre Luleå skärgård ska finnas för kommuninvånare och besökare.

- Vi ska verka för allas goda möjligheter att ta sig ut i skärgården med egen båt eller med turbåtstrafik, på isvägar eller på skoterleder. Skärgårdstrafiken ska utvecklas och anpassas till boende och anläggningar för besöksnäring.
- Befintliga hamnar ska ges förutsättningar att utvecklas och utökas.
- Vi ska prioritera ett antal öar där olika former av utökad kommunal service finns som exempelvis turbåtstrafik, förfallstrafik, avfallshämtning samt anläggningar som bryggor, toaletter, stugor för uthyrning och bastuar.
- Områden med mycket höga natur- eller kulturvärden i skärgården ska skyddas, bevaras och förvaltas för att ge förutsättningar för fiske, friluftsliv och besöksnäring. Skyddet av strand-, grundområden och vikar prioriteras för deras viktiga ekologiska funktioner.

Övergripande mål och Agenda 2030

Vid FN:s toppmöte den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 för hållbar utveckling. Genom Agenda 2030 har världens länder åtagit sig att från och med den 1 januari 2016 till år 2030 utrota fattigdomen och hungern överallt, bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder, bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, skydda de mänskliga rättigheterna och främja jämställdhet och kvinnor och flickors egenmakt samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Världens länder har beslutat att skapa förutsättningar för en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och anständigt arbete för alla med hänsyn till olika nivåer av nationell utveckling och kapacitet.

Skärgårdsplanen bidrar framför allt till följande mål:

Mål 3: god hälsa och välbefinnande

Mål 5: jämställdhet

Mål 11. Hållbara städer och samhällen

Mål 14. Hav och marina resurser

Mål 15. Ekosystem och biologisk mångfald

Luleå kommuns nio övergripande mål som antogs av kommunfullmäktige 2019 visar Luleå kommuns långsiktiga uppdrag i förhållande till visionen. De övergripande målen har tydliga kopplingar till Agenda 2030. Uppföljning av målen sker utifrån indikatorer som därmed kommer att visa hur vi bidrar till att nå även de globala målen.

Nationella mål

Regeringen beslutar om nationella mål för en rad olika politikområden. Skärgårdsplanen hanterar många av målen men inte alla. Nedan redovisas de nationella mål som har särskild relevans för skärgårdsplanen.

Regeringen beslutar om nationella mål för en rad olika politikområden. Skärgårdsplanen hanterar många av målen men inte alla. Nedan redovisas de nationella mål som har särskild relevans för planen.

Sociala värden

Folkhälsopolitikens mål om boende och närmiljö (mål 5), och levnadsvanor (mål 6).

Jämställdhetspolitikens mål om jämn fördelning av makt och inflytande (mål 1) och jämställd hälsa (mål 5).

Att vara ute i skärgården bidrar till god hälsa och välbefinnande. Alla projekt som görs i skärgården genomförs i egen regi av Luleå kommun eller av företag som jobbar för en jämställd företagskultur.

Bebyggelse

Kulturpolitikens mål för kulturmiljöer och framför allt målet om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas samt att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Transport

Transportpolitikens övergripande nationella mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Målet innebär ett funktionsmål och ett hänsynsmål.

Miljö, natur och klimat

Miljöpolitikens övergripande mål kallas generationsmålet och är definierat av riksdagen. Målet är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Tillsammans bildar generationsmålet, miljökvalitetsmålen med sina preciseringar och etappmålen miljömålssystemet.

Riksdagen har även beslutat om 16 miljökvalitetsmål. Dessa är:

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försörjning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv

Förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har fått i uppdrag av regeringen om nya och ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna. Uppdragets målsättning är att möjliggöra för ytterligare 90 terawattimmar elproduktion till havs för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. De ändrade områdena för elproduktion omfattar vattenområden i territorialhavet och den ekonomiska zonen (se figur på sid 10). Samråd pågår under hösten 2023 och kommunen är en remissinstans.

Bottenvikens skärgård 2021-2030

Bottenvikens skärgård kommunsamverkan är ett samarbete som sträcker sig över såväl kommun- som länsgränser. Samarbetet omfattar kommunerna Haparanda, Kalix, Luleå, Piteå och Skellefteå och inleddes 2006 på initiativ av Länsstyrelsen i Norrbotten. Grundläggande för arbetet är en gemensam syn på kust och skärgård som en viktig resurs för kommunernas utveckling och attraktivitet och att det kan åstadkommas med samarbete.

Genom samverkan och gemensamma utgångspunkter och mål strävar kommunerna efter att:

- utveckla en sammanhållen kust och skärgård som ger möjlighet till välmående, ett rikt friluftsliv och unika upplevelser för såväl boende i kommunerna som besökare från andra delar av landet och övriga världen,
- kunna samordna och växla upp gemensamma kommunala resurser och på så sätt rationalisera utvecklingen av Bottenvikens kust och skärgård,
- möjliggöra en hållbar utveckling som, utifrån områdets unika natur- och kulturvärden och klimatförhållanden, kan nyttjas och avnjutas året om,
- skapa förutsättningar för en positiv utveckling för de entreprenörer inom besöksnäringen som har kust och skärgård som bas för sin verksamhet,
- bidra till att de mål som satts upp i kommunala och regionala utvecklingsstrategier kan nås samt
- främja en utveckling som präglas av ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet och bidra till att uppfylla mål som satts upp inom Agenda 2030.

Andra kommunala planer och program

VA-plan 2040

Pågående arbete med ny VA-plan kommer att hantera skärgården och ge generella riktlinjer för enskild VA-försörjning i skärgården. Det kan även påverka denna plan med vissa ändringar.

1.4 Avgränsning

Kommunens havsområde sträcker sig ut till den ekonomiska zonen. Gränsen går ungefär 22 km utanför de yttersta öarna. De statliga havsplanerna omfattar Sveriges ekonomiska zon och svenskt territorialhav från en nautisk mil (1 852 m) utanför den svenska baslinjen. Kommunens planeringsansvar är inre vatten och del av territorialhavet.

Denna plan avgränsas till områden utanför fastlandet, det vill säga öar utan landfast förbindelse. Särskilt fokus ligger på de områden där Luleå kommun har någon form av verksamhet samt de öar som turbotrafiken angör.

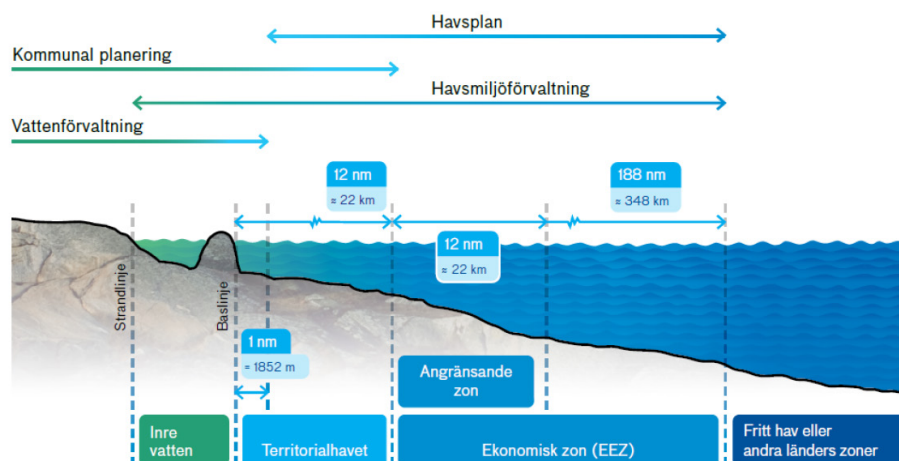
Skärgårdsplanen omfattar fem områden:

- Kommunikationer
- Boende
- Näringsliv
- Fast och rörligt fritidsliv
- Natur och kultur

Den huvudsakliga porten till skärgården är Södra hamn i Centrum. Denna har en viktig funktion för skärgården och dess tillgänglighet. Övergripande frågor kopplat till denna hamn beskrivs därför i denna plan. Markanvändning, riktlinjer och rekommendationer hanteras i Program till Vision Luleå 2040 samt Utvecklingsplan Centrum (pågående arbete).

Turbotrafiken angör i dagsläget Klubbviken (Sandön), Junkön, Kluntarna, Småskär, Hindersön och Brändöskär.

Planen hanterar inte mark- och vattenanvändning och omfattas därmed inte av plan- och bygglagens krav gällande innehåll och förfarande. Planen har en tidshorisont på 20 år.

Bilden redovisar olika begrepp, gränser och planeringsansvar. (Källa: Havs- och vattenmyndigheten, 2023)

1.5 Historia och nuläge

Luleå skärgård började resa sig ur havet för 2000 – 3000 år sedan. De första människor som sökte sin näring här var utpräglade säljägare, med tiden i kombination med fiske. I skrift omnämns Luleå skärgård första gångerna i början av 1400-talet men lämningar efter människor är långt äldre. På Kluntarna finns rester från tillfälliga bostäder från 1000 år tillbaka i tiden och stenlabyrinter från 13- eller 1400-talet.

Bönder både på fastlandet och öar anlade fiskelägen långt ute i skärgården. Lämningar finns efter äldre fiskelägen med båtlänningar, gistgårdar (ställning som användes för att torka nät), tomtningar (enkla byggnad med stenvallar kring ytor som röjts på sten) och labyrinter (stenformationer byggda av fiskare i önskan om en god fångst).

Under 1700-talet restes kapell på Småskär, Brändöskär och Rödkallen. Dessa var inte enbart till för gudstjänster utan fungerade som sjömärken och utsiktsplatser. I mitten av 1800-talet krävde den ökade sjöfarten fyror i skärgården. År 1871 stod Rödkallens fyr klar. Redan 100 år dessförinnan hade Tjuvholmssundet rensats för att klara sjöfarten.

Sågverksindustrin blomstrade i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet. Sågverk startades både på Altappen och på Stensborg. På Altappen bodde det uppemot 800 människor vid sekelskiftet mellan 1800- och 1900-talet. Både på Altappen och Stensborg fanns valsverk som drevs med resterna från sågverken. Anläggningarna och bostäderna på Altappen brann ned 1908 och verksamheten byggdes inte upp igen. På Stensborg drevs sågverket till mitten av 1920-talet. Lokalerna utsattes för vandalisering och revs 1962.

Under ett par år bröts järnmalm i Carlsgruvan på Hindersön. Malmen skeppades till en masugn i Töre. Gruvverksamhet fanns även på Kallaxön där det mellan 1905 och 1938 bröts fältspat för porslinstillverkning. Från Laxön skeppades fältspat från gruvor kring Mjöfjärden.

Medan en stor del av jordbruket samt samtliga gruvor och sågar är borta är fisket fortfarande idag en viktig näring med yrkesfiskare boende på fem öar. Fisken levereras till staden där merparten vidareförädlas av företag men även av fiskarna själva. Fisket bidrar starkt till att levandehålla skärgården och en gammal kultur.

Den fasta befolkningen varierar mellan 120 och 130 personer fördelat på ett tiotal öar. Medelåldern är relativt hög. De viktigaste näringarna för de fast boende som är yrkesverksamma är fiske, skogsbruk, turism och jordbruk.

En dag i juni 2040

En havsörn seglar på termikvindarna högt över våra huvuden. Hon härskar i luftrummet och har full kontroll – parerar elegant med vingpennorna och har span på såväl middagsfisken i de grunda vikarna som på oss mänskliga besökare. Turbåten tar oss mot Kluntarna där en bokad stuga väntar. Vi ser fram emot att få utforska denna pärla bland pärlor som sägs vara Luleå skärgård i miniatyr. Här finns de flesta naturtyperna på ett ställe och promenaden runt ön belönas med såväl genuin urskogskänsla och karga klippstränder som bevarad och levande kulturmiljö i öns fiskeläge.

På vägen ut passerade vi Klubbvikens toppenrustade anläggning där de nybyggda stugorna är fullbokade av människor från när och fjärran. På vägen tillbaka till stan måste vi göra ett stopp här och prova den berömda strömmingsflundran som levererats av Junköfiskarna! Lingonen till maten växer rikligt på ön där skog och lavhed sedan några år sparats för eftervärlden i flera naturreservat. De har för övrigt blivit en succé för marknadsföringen av besöksmålet och givit klirr i kassan för de företag som säljer in den orörda och unika skärgårdsnaturen till storstadsmänniskor och andra turister som är villiga att betala för att få uppleva norra Europas vildmark.

Den lilla butiken, liksom den på Hindersön, har blivit ett lyft för skärgårdsborna som numera inte behöver ta sig in till stan för att proviantera. Den fasta befolkningens försiktiga tillväxt, varsamt planerad till övärldens noder som Junkön, Sandön och Hindersön, ger en levande skärgård som har plats för såväl örnen, svärtan som myrlejonsländan – och människan! Fritidshusboende ger möjligheter för fler att njuta av allt skärgården har att ge med egen båt eller skoter. Den majoritet som inte vill eller kan ha det privilegiet tar sig med lätthet ut genom den välutbyggda turbåtstrafiken som numera stannar på flera öar både i den norra och södra skärgården.

Så kan det gestalta sig i en framtid då planens mål är förverkligade.

Skärgårdens värden är bevarade och utvecklade. De viktigast områdena är formellt skyddade medan andra vårdas och brukas skonsamt av människorna som lever och verkar här. Kulturmiljöerna har både bevarats, rustats varsamt och kan vara en levande del i människans hållbara nyttjande såsom de varit i hundratals år. Skärgården är tillgänglig för alla, oavsett om man har egen båt, fritidshus eller är fast boende. Utvecklingen går hand i hand med värnandet om de naturgivna förutsättningarna som sätter ramarna för besökande människor, för dem som livnär sig på skärgårdens resurser och de företag som har sin bas i detta världsunika skärgårdslandskap.

2. Utvecklingsinriktning

Foto: Fotograf Viveka

Här beskrivs inriktningarna för vilken övergripande utveckling som ska ske i skärgården för att nå Vision 2040. Skärgården ska bli mer tillgänglig för fler människor och de unika värdena i skärgården ska värnas.

SKÄRGÅRDEN BLIR TILLGÄNGLIG FÖR FLER MÄNNISKOR

I Luleås skärgård finns drygt 1300 öar, kobbar och skär. Den stadsnära skärgården men också den mer otillgängliga och utsatta skärgården. Det är många som tar sig till skärgården med egen båt, med de turbåtar som trafikerar skärgården eller under vintertid på isvägar och skoterleder. Det ska vara lätt och enkelt att vistas i skärgården. Här finns ett varierat utbud av uthyrningsstugor, tältplatser och fritidsboende. Här finns bastuanläggningar och grillplatser, bryggor för fritidsbåtar sommartid samt isvägar och skoterleder vintertid. En tillgänglig skärgård bidrar till en god livsmiljö för Luleås invånare och ett exklusivt utflyktsmål för besökare. Det sätter Luleå på kartan och bidrar till stadens attraktivitet.

I dialog med medborgare har det framkommit att den viktigaste frågan för skärgården är att turbåtstrafiken finns. Att den förvaltas och utvecklas. Turbåtstrafik är inte möjlig om inte farleder muddras och att hamnar underhålls. Genom att verka i de samverkansformer som finns och hitta nya samarbetsformer med andra kommuner, intresseföreningar och näringsliv kan skärgården utvecklas till ett mer attraktivt besöksmål för lulebor och andra besökare.

Foto: Iida Larsson

SKÄRGÅRDENS UNIKA MILJÖER VÄRNAS

Luleå kommuns största naturvärden finns i skärgården. Den mest opåverkade naturen finns här, särskilt i ytterskärgårdens öar med bland annat Sandgrynnorna, Kluntarna och Brändöskär. Skärgårdslandskapet innehåller både skogs- och odlingslandskap med flera skärgårdsspecifika naturmiljöer. Det är det varierande landskapet som gör Luleås skärgård så unik.

Den långa traditionen av fiske är en del av kulturarvet och för hur kusten och skärgården har formats. Värdefulla kulturmiljöer finns med fiskelägen, fyrplatser, kuströsen, sjömärken och labyrinter. Med samsyn, ökad kunskap och förståelse för dessa värden ska värdefulla natur- och kulturmiljöer bevaras och tas om hand för framtida generationer. Luleå kommun ska i samverkan och dialog med andra ta fram det relevanta planeringsunderlag, planer och program som behövs för att bebyggelseutvecklingen ska ske på ett omsorgsfullt och medvetet sätt.

3. Generella riktlinjer

Riktlinjerna beskriver den utveckling som Luleå kommun vill ska ske i skärgården samt de åtgärder och förhållningssätt som ska gälla för att nå den hållbara utveckling som Vision Luleå 2040 har beskrivit och som de övergripande målen tydliggör.

Riktlinjerna beskrivs i sex avsnitt uppdelat utifrån de fem områdena som planen omfattar. Dessa gäller för hela planområdet och ska vara vägledande för alla kommunala verksamheter.

3.1 Natur- och kulturmiljövärden

Foto: Fotograf Viveka

Skärgårdslandskapet innehåller både skogs- och odlingslandskap med flera skärgårdsspecifika naturmiljöer i den mångformiga och mosaikartade naturen. Den långa traditionen av fiske utgör en del av det kulturarv för hur kusten och skärgården har formats. Värdefulla kulturmiljöer finns med fiskelägen, fyrplatser, kuströsen, sjömärken och labyrinter.

Dessa värdefulla natur - och kulturmiljöer ska bevaras och tas om hand men detta kan inte göras enbart i kommunens regi, utan behöver ske i samverkan med andra myndigheter, intresseföreningar och aktörer.

Bottenviken, som i söder gränsar till Norra Kvarken, är med ett medeldjup på 40 meter ett grunt hav med en liten vattenvolym. De stora älvarna som rinner ut i havet medför ett stort tillskott av älvvatten vilket gör att vattnet blir bräckt, salthalten är endast 0,2-0,4 ‰. Vattenståndet varierar ända upp till tre meter över året beroende på vind, lufttryck och tillförsel från älvar. Det kalla klimatet och den låga salthalten gör att hela Bottenviken är istäckt under vintern (100 - 190 dagar).

Bottenviken är ett artfattigt havsområde med en mix av sötvattensarter och marina arter som klarar av detta bräckta vatten. Havet är också näringsfattigt med fosfor som det begränsande ämnet för planktonproduktionen. Bottenviken har en fiskfauna som är en blandning av söt- och saltvattensarter. Siklöja, sik, lax, havsöring, harr och abborre är vanliga fiskarter.

Vattenkvaliteten är god i de flesta kustvattenförekomster om man bortser ifrån kvicksilver och dioxin samt bromerad difenyleter som finns i för höga halter i Sveriges alla vatten. Bottenområdet består av mjukbotten (lera, dy) och sandbotten med inslag av hård botten (block, sten).

Skärgårdens unika landskap

Luleås skärgård har cirka 1 300 öar, kobbar och skär. Tillsammans har öarna en strandsträcka på cirka 100 mil jämfört med fastlandets kuststräcka på 40 mil. Luleå kommuns största naturvärden finns i skärgården då delar av den mest opåverkade och därmed mest skyddsvärda naturen finns här. Särskilt skyddsvärd natur finns i ytterskärgårdens öar med bland annat Sandgrynnorna, Kluntarna och Brändöskär. Skärgårdslandskapet innehåller både skogs- och odlingslandskap med flera skärgårdsspecifika naturmiljöer i den mångformiga och mosaikartade naturen. En kombination av faktorer ger unika förutsättningarna för skärgårdens natur; såsom den flacka topografin, de flikiga och variabla strandzonerna, den snabba landhöjningen, låga salthalten, de stora vattenståndsfuktuationerna och isskavningen av strandzoner. Skärgårdens landskap är en mycket dynamisk miljö, ständigt under omformning genom naturliga processer vilket ger utrymme för mångfald. I havsområdet har övergångsområden med grunda bottnar, vikar och strandzoner störst betydelse för mångfalden av växter och djur.

Skogslandskapet

Flertalet av de skogsklädda öarna i skärgården har påverkats av skogsbruk i olika grad. Några av dem är helt avverkade i sen tid medan andra endast berörts av skonsammare plockhuggningar. I Norrbottens skärgård finns inga speciella regler för skogsbruket utan samma principer som på fastlandet gäller. Här finns ändå fortfarande hela öar som inte är nämnvärt påverkade av skogsbruk. Skogen i skärgården har ofta stort lövinslag och även om den är jämförelsevis ung ur ekologisk synvinkel finner man här ett stort antal rödlistade naturskogsarter. I princip all skog som avverkas i dag kan betecknas som naturskog med höga naturvärden.

Foto: Övre bilden,
Alf-Arne Harjo

Jordbrukslandskapet

I Luleås skärgård finns jordbruksmiljöer som har präglats av ett småskaligt jordbruk och fiske under många generationer, dessa miljöer finns idag främst på Hindersön och Sandön. Hindersöns odlingslandskap är väl bevarat och unikt som det enda aktiva skärgårdsjordbruket med mjölkproduktion norr om Stockholms skärgård. Kulturhistoriska lämningar och miljöer finns i form av fiskelägen, fyrplatser, kuströsen, sjömärken, labrynter med mera. I stort sett alla öar har någon form av etablering, i större eller mindre utsträckning. Det finns ett stort antal välbevarade fartygslämningar med höga kulturhistoriska värden i havet, närmare kunskap om dem är bristfällig.

Skyddade områden

Övärlden utanför Luleälvens mynning, Brändöskär samt odlingslandskapet på Hindersön är riksintressen för naturvård. På Hindersön, Småskär och Rödkallen finns även områden av riksintresse för kulturmiljö. Natura 2000-områden är också riksintressen. Rånefjärden, Möröfjärden och Marakallen är vattenområden som är Natura 2000-områden, liksom flertalet av naturreservaten på öarna.

I skärgården finns 27 naturreservat och ett flertal biotopskyddsområden med en sammanlagd landyta av cirka 2 530 hektar, vilket motsvarar ca 13 % av ytan. Flertalet reservat ligger i ytterskärgården. Det finns även några djur- och växtskyddsområden med landstigningsförbud under viss tid av året. 2017 bildades reservatet Kallfjärden, på gränsen mot Piteå kommun, som är det första marina naturreservatet i kommunen. Länsstyrelsen har flera pågående reservatsbildningar på bl a Sandön. Planering pågår även för kommunala naturreservat på Altappen, Småskär och Degerö-Börstskär. De kommunala reservaten ska tillgodose ett långsiktigt bevarande av unika natur- och kulturmiljövärden i skärgården samtidigt som de säkerställer allmänhetens tillgänglighet och nyttjande av områdena för rekreation och friluftsliv. Kommunala anläggningar för friluftslivets ändamål integreras i områdena där så är lämpligt med avseende på bevarandevärdena. Anläggningarna stärker allmänhetens möjligheter att ta del av natur- och kulturmiljöerna.

Foto: Helena Holm

Skärgårdsbebyggelse

Fiske i kombination med jordbruk och skogsbruk har historiskt varit grunden för livet i skärgården. Det har också satt sin prägel på bebyggelsen som alltid har varit och är knuten till stränder och vikar. Den långa traditionen av fiske i Luleå skärgård har stor betydelse för den kulturella upplevelsen av skärgården. Det finns idag bofasta yrkesfiskare kvar på ett fåtal öar. Många fiskestugor och sjöbodas används istället för fritidsboende och fritidsändamål. Den ursprungliga bebyggelsen har ofta förtätats med nyare bebyggelse. Det finns idag en viss efterfrågan på ytterligare förtätning och komplettering av befintliga fritidshusområden. Samtidigt är stugägare många gånger ovilliga att lägga resurser på underhåll av byggnader som man idag inte ser något bruksvärde i. Det gäller särskilt sjöbodas och andra ekonomibygnader.

Önskemål finns att kunna inreda sjöbodas och båthus för till exempel gästboende och bastu. Det kan bli problematiskt ur ett kulturhistoriskt perspektiv eftersom ändrad användning som regel medför viss ändring/förvanskning av fasader. Det kan också vara problematiskt utifrån gällande strandskyddsbestämmelser. Å andra sidan förfaller sjöbodas och bryggor bortom räddning vilket också är ett problem, i synnerhet ur ett kulturhistoriskt perspektiv. Här behöver kommunen tillsammans med föreningar, andra myndigheter och boende hitta sätt att få till en långsiktigt hållbar skötsel och användning för dessa byggnader och anläggningar.

Det är en svår balansgång att å ena sidan tillåta åtgärder som kan bidra till en levande miljö och å andra sidan slå vakt om befintliga värden, där det ibland saknas incitament för att investera i underhåll.

RIKTLINJER FÖR NATUR- OCH KULTURMILJÖVÄRDEN

- Nya kommunala naturreservat ska bildas på Altappen, Småskär och Degerö-Börstskär
- Vi ska prioritera kulturmiljövärden som bedöms som mycket höga så att de kan användas och utvecklas utan att värdena går förlorade. Mycket höga värden har byggnader eller områden som är unika, omistliga, sällsynta och som är representativa i ett internationellt och nationellt perspektiv.
- Områden med höga naturvärden ska värnas och ges utrymme att utvecklas som besöksmål tillsammans med övriga intressen.
- Vid planering och byggande ska hänsyn tas till natur- och kulturmiljövärden.

Foto: Fotograf Viveka

3.2 Friluftsliv

Människor mår bra av att hitta andningsrum och platser för vila i en hektisk vardag. Skärgården kan erbjuda en sådan plats som skapar förutsättningar för en meningsfull fritid, för friluftsliv och rekreation.

Vi ska ha en tillgänglig skärgård som möjliggör och uppmuntrar till fysisk aktivitet. Det bidrar till hälsa, gemenskap och välmående. Barn

och unga ges möjlighet att utveckla en god och hälsosam livsstil, vilket är grunden till en god folkhälsa. Luleå kommun säkerställer att skärgården utgör ett attraktivt friluftsliv- och rekreationsområde.

Luleå är en av Sveriges fritidsbättataste kommuner och det rörliga friluftslivet är mycket stort i Luleå skärgård. Skärgården har länge varit ett viktigt område för rekreation i olika former för Luleåbor och även för besökare utan egen båt. Befintliga anläggningar är viktiga både för friluftsliv och besöksnäringen. Kommunen sköter om bryggor, grillplatser, toaletter, bastur, skyltning vid anläggningar och vandringsleder på många öar.

Behov finns av underhåll på befintliga anläggningar och det finns även önskemål om en utökning med fler bryggor, torrdass och sophämtning. Behov finns även av skyltning och information för att minimera skador som nedskräpning och terrängkörning i den sköra naturen. Särskilt i de mest välbesökta naturområdena.

Den befintliga service som finns är mycket viktig för skärgården och ska värnas och ges möjligheter till utveckling. En levande och attraktiv skärgård kräver, förutom lockande natur- och kulturupplevelser, också ett utbud av service. Möjligheter till

gästboende, ett utbud av serveringar och möjlighet att göra vissa inköp bidrar till en attraktiv skärgårdsupplevelse. Klubbviken i den inre skärgården, Junkön i den södra och Hindersön i den norra skärgården bidrar i nuläget i hög grad till serviceutbudet som finns i skärgården. Kommunens roll ska i första hand vara att skapa bra kommunikationer och hamnar/bryggor. I övrigt bör nya etableringar och verksamheter ske genom privata initiativ.

Kommunen har 13 stugor för uthyrning, tre på Kluntarna, tre på Junkön, fem på Brändöskär och två på Småskär, totalt 60 bäddar. I skärgården finns det få iordningsställda tältplatser trots att tältare besöker många öar, det finns endast på Kluntarna och Sandön. Ett bra tältboende behöver tillgång till torrdass, eldstad och sophämtning. Med dessa faciliteter minskar nedskräpning i samband med tältning. Tältplatser bör därför kunna iordningställas på ett flertal öar som angörs av turbotrafiken.

Luleå kommun avser att utreda möjligheten att på sikt utöka med fler uthyrningsstugor på Småskär och Kluntarna och en stugvårdsstuga på Brändöskär.

RIKTLINJER FÖR FRILUFTSLIV

- Nuvarande utbud för det rörliga friluftslivet av bryggor, torrdass, grillplatser, skyltning av anläggningar och vandringsleder ska underhållas och bibehållas.
- Kommunen ska verka för en ökad samverkan med enskilda, föreningar och företag för att uppnå effektiviseringsvinster vid fortsatt drift av kommunens anläggningar där det är möjligt.
- Kommunen ska verka för fler upplevelser och övernattningsmöjligheter i skärgården.
- Kommunen ska iordningsställa tältplatser på Brändöskär, Hindersön och Småskär. Möjlighet för soplämning och torrdass ska finnas.
- Kommunen ska erbjuda feriejobb för ungdomar sommartid.

Bastu på Kluntarna. Foto: Fotograf Viveka

3.3 Boende i skärgården

Kommunen har huvudansvar för planering och åtgärder för bostadsförsörjning och måste arbeta aktivt för att tillgodose både behovet av bostäder och bra bostadsmiljöer. Att bo i skärgården skiljer sig markant från att bo på fastlandet med vägförbindelser och tillgången till service. Den otvivelaktiga närheten till naturen och dess marina liv kan vara en anledning för människor att vilja bo i skärgården.

Kommunen ska skapa förutsättningar för att de som väljer att bo i skärgården fortsatt ska kunna det. Det finns en stark koppling mellan de som bor i skärgården, besöksnäringen och fiskenäringen. Boende och fisket stärker besöksnäringen och bidrar till en levande skärgård som i sin tur stärker Luleå kommuns attraktivitet och identitet.

Målsättningen är att Luleå ska ha 100 000 invånare år 2040. För att nå dit behöver kommunen planera för nya bostäder och arbeta aktivt för att tillgodose både behovet av bostäder och bra bostadsmiljöer. Kraven på boendeform, storlek på boende och lokalisering varierar under en livstid och i takt med att samhället utvecklas och förändras. Antalet personer som bor i skärgården året runt skiftar något men är drygt 100 personer fördelade på ett tiotal öar. Sandön och Hindersön har flest antal fast boende. Könsfördelningen är ojämn, dubbelt så många män som kvinnor bor i skärgården och hälften är över 65 år. Det finns en stark koppling mellan dem som bor i skärgården, besöksnäring och fiskenäringen. Boende och fisket stärker besöksnäringen och bidrar till en levande skärgård. Även om det inte är troligt med någon större befolkningsökning i skärgården är det viktigt att de som bor och verkar i skärgården även fortsättningsvis ska kunna göra det.

Utan goda förbindelser mellan fastland och öar är det en utmaning att upprätthålla det behov av service som de boende har. Med fler åretruntboende i skärgården kommer ett ökat behov uppstå av service i form av till exempel kommunikationer, mobiltäckning, avlopps- och avfallshantering, skolskjuts, omsorg och dagligvaror.

Det finns cirka 1 000 fritidshus i skärgården. Det är få nya fritidshus som byggs på öarna. Luleå kommuns hållning är att bibehålla en högre restriktivitet mot byggande i strandnära lägen på öar i skärgården jämfört med andra strandnära lägen, exempelvis längs med kustlandet, älvdalarna och landsbygdens dalgångar. Det huvudsakliga skälet till detta är de känsliga naturvärdena och opåverkade stränder som finns i dessa miljöer. Ny fritidshusbebyggelse bör kunna tillkomma på lämpliga platser där höga natur- och kulturvärden inte riskeras att gå förlorade och i anslutning till redan bebyggda områden. I nuläget saknas generellt tillräckliga planeringsunderlag för skärgården som behövs vid den fysiska planeringen och det som avser mark- och vattenanvändning.

Bebyggelsen i vår skärgård varierar i sin utformning och användning. En del miljöer har en tydlig fiskelägeskaraktär med en pittoresk småskalig bebyggelse och en gemensam utformning som berättar något av vår historia. Utmaningen är att när behov av ny bebyggelse uppstår och markanvändningen förändras kan begränsningar hämma både utveckling och skötsel av bebyggelsemiljöernas värden.

Läs vidare i avsnitt *Natur- och kulturmiljövärden*.

RIKTLINJER FÖR BOENDE I SKÄRGÅRDEN

- Kommunen är positiv till ny bostadsbebyggelse, främst på Junkön, Hindersön och Sandön.
- Ny bebyggelse bör kunna ske på lämpliga platser och med särskild hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området.
- Kommunen ska verka för fler upplevelser och övernattningsmöjligheter i skärgården.
- Ny bebyggelse, tillbyggnader och komplementbyggnader ska anpassas till äldre bebyggelse med höga kulturhistoriska värden med avseende på placering, storlek, utformning, byggnadsmaterial och kulörer.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) är ett första steg för att pröva lämpligheten att bygga strandnära.

Utpekade LIS-områden finns i skärgården, på Hindersön och Sandön (Klubbviken).

Bedömning av lämpliga platser för ny bebyggelse:

I *Riktlinjer, Bedömning av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen* finns motiv som kan vara till vägledning vid prövning i plan-, förhandsbesked och bygglovsärenden för att bedöma platsens lämplighet. Motiven kan alltså användas utan att ett visst område är utpekad LIS i gällande översiktsplan, Program till Vision Luleå 2040.

Foto: Anders Johansson

3.4 Näringar i skärgården

Foto: Jennie Pettersson

Den långa traditionen av fisket är en stark identitetsbärare i skärgården och bidrar till att hålla skärgården levande. Kommunen ska verka för att fisket såväl som jordbruket fortsatt kan bedrivas på ett varsamt och hållbart sätt samt att rennäringens vinterbete inte påverkas negativt.

För att stärka besöksnäringen är kommunens roll i första hand att skapa goda förutsättningar för att skärgården ska bli mer tillgänglig. Samverkan och samarbetsformer med andra kommuner, myndigheter, intressenter och näringsliv är avgörande för skärgården ska kunna utvecklas som destination på ett hållbart sätt, avseende ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

Fisket

Den långa traditionen av fiske i Luleå skärgård är av stor betydelse för den kulturella upplevelsen av skärgården och för besöksnäringen som ett rekreationsvärde. Fisket utgör en del av det kulturarv som vittnar om hur kusten och skärgården har formats över tid. Fisket är fortfarande idag en viktig näring med yrkesfiskare boende på fem öar, vilket i hög grad bidrar till en levande skärgård. Fisk levereras till staden där större delen vidareförädlas och säljs av förädlingsföretag eller av yrkesfiskarna själva. Det finns behov av nya undersökningar av fiskebeståndens innehåll av miljögifter för att förbättra möjligheten till försäljning och konsumtion av fler arter än strömming, exempelvis lax, sik, siklöja, abborre och gädda. Det är viktigt att fisket sker på ett balanserat sätt och att havets ekosystem bevaras. Ett välmående och levande ekosystem i havet innebär en ökad tillgång på fisk vilket gynnar fiskenäringen.

Besöksnäring

Det finns en stark utvecklingspotential inom besöksnäringen där goda kommunikationer är en förutsättning. Kommunen bör tillsammans med andra aktörer verka för att fler företagare kan etablera sig i skärgården, både för sommarturismen och vinterturismen. Sommarsäsongen är dock sårbar då antalet besökare avgörs av rådande väderlek. Detta påverkar också intresset av att bedriva serviceinriktade verksamheter i skärgården. Genom att förlänga turboatssäsongen samt utöka turboatstätheten kan aktiviteter stärkas kopplade till näringslivet, exempelvis evenemang och mindre konferenser.

Det finns drygt 130 gästbäddar fördelade på främst Sandön, Hindersön, Kluntarna, Brändöskär, Småskär och Junkön. Större besöksanläggningar finns vid Klubbvikens havsbad, på Hindersön och på Junkön. Klubbviken på Sandön har restaurang och uthyrningsstugor med 46 gästbäddar som är i privat ägo. Kommunen avser att sälja Jopikgården på Hindersön som i dagsläget arrenderas ut med café/restaurang, övernattningsmöjligheter för 32 boende och konferensanläggning. Hindersöns hembygdsförening hyr ut lärarbostaden i gamla skolan. På Junkön finns sommartid mindre caféverksamhet och uthyrningsstugor i kommunal regi samt ett skärgårdsmuseum.

Jordbruk och skogsbruk

På Hindersön bedrivs det enda aktiva jordbruket i skärgårdsmiljö med mjölkproduktion norr om Stockholms skärgård. Hindersöns odlingslandskap är väl bevarat och unikt. Delar av Sandön och Junkön är också präglade av jordbruket.

Skogsbruk bedrivs på ett femtontal öar, kanske fler. Skogen är en viktig näring för många som bedriver fiske eller jordbruk.

Rennäring

Delar av skärgården är vinterbetesmark för rennäringen. Mark- och vattenområden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande. Sandön är av riksintresse för rennäringen.

RIKTLINJER FÖR NÄRINGSLEVET I SKÄRGÅRDEN

- Turboatstrafiken ska möjliggöra dagsutflykter till Klubbviken på Sandön, Junkön, Kluntarna, Småskär, Brändöskär och Hindersön.
- Kommunen ska sträva efter att på sikt öka tillgängligheten med turbåtar till Sandön, Junkön, Kluntarna, Småskär, Brändöskär och Hindersön till att omfatta en större del av året än idag samt fler turer per dag.
- Kommunen ska verka för fler upplevelser och övernattningsmöjligheter i skärgården.
- Kommunen bör i samverkan med andra myndigheter utreda vilka åtgärder som kan vidtas för att utveckla ett hållbart fiske över tiden och förbättra förutsättningarna för yrkesfisket.
- Kommunen ska främja fiskenäringens och jordbrukets förutsättningar.
- Mark- och vattenområden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra för rennäringen.

3.5 Kommunikationer

Foto: Fotograf Viveka

För att skärgården ska vara tillgänglig och attraktiv för rekreation, boende och verksamheter måste det finnas goda möjligheter för alla att ta sig ut till skärgården med egen båt, med turbåtstrafik, på isvägar eller på skoterleder. En tillgänglig skärgård bidrar till en god livsmiljö för Luleås invånare och ett exklusivt utflyktsmål för besökare.

En god infrastruktur ställer krav på turbåtstrafiken, att hamnar underhålls, att bryggor för fritidsbåtar finns och att skoterleder och isvägar underhålls under vinterhalvåret.

Turbåtstrafiken har stor betydelse för de som bor i, och besöker, Luleå. Den är även viktig för att boende utan egen båt ska kunna ta turbåten till sina bostäder och sommarstugor. Skärgården trafikeras under sommaren och i begränsad omfattning under hösten. Turbåtarna angör idag Klubbviken på Sandön, Junkön, Kluntarna, Småskär, Brändöskär och Hindersön. Det finns starka önskemål från både boende, besökare och verksamhetsutövare i skärgården om turbåtstrafik som möjliggör dagsturer ut till öarna, det vill säga att kunna åka ut i skärgården till någon ö på förmiddagen och sedan hem igen på eftermiddagen/kvällen. Det finns också önskemål att skärgården blir tillgänglig längre in på hösten.

Ska fler öar än idag kunna besökas av turbåtarna krävs att bryggor anläggs. Det finns önskemål att turbåtstrafiken utökas till att också angöra öarna Rödkallen, Altappen och Gråsjälören.

Nuvarande rutt för turbåtstrafiken är tidsineffektiv, särskilt mellan Småskär och Brändöskär där flera andra öar måste rundas. Muddring av farleden mellan Småskär och Mjoön ger en effektivare rutt och förkortar sträckan med 7 km och ger en tidsbesparing på 20 minuter per väg.

Förfallstrafiken ger tillgänglighet för skärgårdsboende under den tid då isen varken bär eller brister. Förfallstrafiken är endast till för den som är folkbokförd och boende på skärgårdens öar för planerade läkarbesök och daglivaruinhandel.

LULEÅ

Södra hamn

Brändön

Björkön

Risön

Ytterstön

Fjuksön

Stor-Furuön

Lappön

Lövskär

Hindersön

Degerön

Estersön

Brändöskär

Saxskäret

Sandön

Likskäret

Långön

Smålsön

Kallaxön

Klubbviken

Storbrändön

Mjoön

Småskär

Germandön

Junkön

Kluntarna

Antnäs-Börstskär

Norr-Äspen

Sör-Äspen

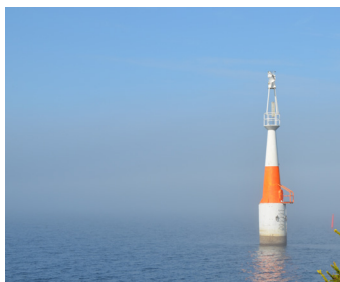
Sandgrönnorna/Skvalpen

Rödkaullen

Pendelbåtstrafik inrättades i syfte att göra det möjligt att arbetspendla från skärgården. Prioriterade resenärer är de som bor och är folkbokförda i skärgården. Pendelbåtstrafiken nyttjas idag i huvudsak inte för arbetspendling utan av boende som inte förvärvsarbetar. De resurser som läggs på pendelbåtstrafik skulle möjligen kunna ge större effekt om de istället användes för utökad turbåtstrafik.

Huvudfarlederna sköts av Sjöfartsverket medan kommunen sköter de övriga farlederna samt leder till vissa hamnar. En del farleder sköts av enskilda farledsföreningar. Farlederna ska markeras med prickar och/eller enslinjer och data för utprickning ska levereras till Transportstyrelsen. Luleå Hamn sköter Sandöleden fram till Klubbviken. Från Klubbviken och utåt är det Sjöfartsverket som sköter farleden för handelsfartygen.

Landhöjningen, isens rörelser och propellerrörelser vid turbåtsangöring gör att farleder och inlopp till hamnar återkommande måste muddras. Muddringar kräver tillstånd enligt Miljöbalken och är i regel kostsamma. Hindersöns Hembygdsförening har en pågående förstudie för muddring av farleden in till Norrisund. Kommunen ger inget bidrag till farledsföreningar för underhåll eller muddring av farleder eller inlopp till privata hamnar som inte trafikeras av turbåtar. Kommunen ansvarar för och ska säkerställa att till de hamnar turbåtstrafiken angör, ska det finnas utrymme att vända och att muddring sker kontinuerligt för att bibehålla önskat djup.

Förutom utprickning av farlederna märks grund på fjärdarna ut. Landhöjningen ökar behovet av sådan utprickning. Utöver de grund som redan utprickas finns behov av ytterligare utprickningar av grund.

Utprickningen av farleder innebär ofta kortare resvägar och en säkrare färd. Kortare resvägar medför även positiv påverkan på miljön med minskad förbrukning av drivmedel.

Vintervägar

Skoterleder och isvägar ger förutsättningar för vinterturismen och ger lokalbefolkningen ökad möjlighet att nå utflyktsmål eller bostäder på öarna. Idag finns ett fåtal skoterleder i skärgården och dess framtida underhåll är osäkert. Kommunen håller skoterled till de kommunala anläggningarna på Kluntarna, Småskär och Brändöskär samt ger ett mindre stöd för skoterled till Hindersön och till Råneå (anslutning till Malmens väg). Kommunen ger bidrag till skoterföreningar men sådana saknas i skärgården. Det finns behov av ett bidragssystem, liknande det på fastlandet, för att upprätthålla skoterleder i skärgården.

Isvägar plogas till ett flertal öar. Samtliga vägar och isvägar är enskilda vägar där respektive vägförening är ansvarig för underhåll, plogning och säkerhet. Kommunalt stöd ges till plogning av isväg till sex av öarna. Fyra av dessa får även statsbidrag. Totalt plogas 35 - 40 kilometer isväg i skärgården.

RIKTLINJER FÖR KOMMUNIKATIONER

- Turbåtstrafiken ska möjliggöra utflykter över dagen, gärna fler turer, i både inre och yttre skärgården.
- Turbåtstrafiken ska minst angöra Sandön, Junkön, Kluntarna, Småskär, Brändöskär och Hindersön.
- På de öar som utgör anöringsplats för turbåtstrafik ska service finnas i form av bryggor, grillplatser, bastur och torrass eller toaletter.
- Kommunen ska säkerställa att muddring sker så att de hamnar, kajer och bryggor dit kommunen har turbåtstrafik eller andra kommunala anläggningar kan bibehålla önskat djup.
- Kommunens insatser vad gäller att bibehålla erforderligt djup ska prioriteras till de farleder som har betydelse för det rörliga friluftslivet, kommunal verksamhet samt lokala näringslivet.
- Säkerhetsanordningar vid grund bör bibehållas så att grund som inte är utmärkta kan utprickas av säkerhetsskäl. En översyn av utökning av sjösäkerhetsanordningar bör genomföras.
- Förfallstrafiken bör ge möjlighet för fast boende i skärgården att nå fastlandet. En översyn bör göras för att utreda hur förfallstrafiken kan effektiviseras ekonomiskt och funktionellt.
- Luleå kommun ska fortsätta samarbetet med vägföreningarna för att bibehålla dagens funktion för isvägarna.
- Kommunens skoterleder till Kluntarna, Småskär och Brändöskär bör bibehållas.

3.6 Teknisk infrastruktur

Skärgården har andra förutsättningar än Luleås övriga landsbygd i och med att vägförbindelser saknas. Det innebär att särskilda lösningar måste prövas för kommunal service, teknisk infrastruktur samt säkerhet och räddning.

Vatten och avlopp samt avfall

Med fler människor som vistas i skärgården krävs en hållbar försörjning av vatten, avlopp och slamhantering. Försörjning av vatten och omhändertagande av avlopp är avgörande för att bo och vistas i skärgården. Olika krav på lösningar ställs för turistanläggningar, för fast boende, fritidsboende samt för besökare med egen båt och besökare som vill tälta.

Lösningar för vatten och avlopp ska anpassas efter anläggningars storlek. För större besöksanläggningar eller bebyggelseområden kan den bästa lösningen vara ett minireningsverk med lokalt omhändertagande av slam. Större turistanläggningar bör ha vattenburna system medan vid mindre anläggningar kan slutna tankar vara ett alternativ förutsatt att de kan tömmas. Vid enstaka fritidshusbebyggelse är torrdass en tillräckligt god lösning.

För att ge bra service och minska nedskräpningen bör det finnas lämpliga toalettlösningar också vid besöksmål på öar och platser utan andra faciliteter än en brygga, grillplats och bastu. Toalett eller torrdass bör även finnas vid hamnar där turbotrafiken angör och där det finns gästhamn för fritidsbåtar. Där det finns risk för förorening av vattentäkt eller recipient krävs tunna eller annat omhändertagande som inte ger något utsläpp.

Kommunen ansvarar för tömning och omhändertagande av slam på fyra öar; Sandön, Junkön, Storbrändön och Hindersön. Slammet

omhändertas lokalt på respektive ö i en enkel slamlåda där det avvattnas, frystorkas och komposteras. Till de större anläggningarna, Klubbviken på Sandön och segelsällskapets anläggning på Likskär, transporteras en slambil ut på pråm.

Kommunen ansvarar för insamling av avfall från fritidsanläggningar och från fast boende på Lövskär, på Strömören och vid Tjuvholmssundet. Sortering sker endast i mindre omfattning. Fritidsbåtshamnar på fastlandet med fler än 15 platser ska ha soptömning.

Mobiltäckning och bredband

Mobiltäckningen är mycket viktig för fast boende, stugägare och näringsidkare samt för båtlivet. God mobiltäckning påverkar säkerheten till sjöss. Mobiltäckning kan numer ses som en nödvändighet för det vardagliga livet och en förutsättning för näringslivet och besöksnäringen. Mobiltäckningen i den yttre skärgården är bristfällig och i stort behov av förbättring. Underlaget för bredband är i dagsläget inte tillräckligt stort för att möjliggöra en kommersiell utbyggnad med fiber. Med utbyggd mobiltäckning kan bra bredband över det mobila nätet erhållas. Behov finns därför av nya master i skärgården. För att detta ska kunna genomföras krävs ett offentligt-privat samarbete.

Samhällsmaster

En samhällsmast är ett exempel på offentligt-privat samarbete där kommunen bygger masten och kommunikationsföretag hyr in sig med egen kommunikationsutrustning.

Brandskyddsutrustning

Brandskyddsutrustning av enkel standard måste finnas på samtliga öar med fast boende. Med enkel standard avses exempelvis vagn med pump och tank samt slang. På detta vis kan privatpersoner påbörja räddningsinsatser innan Räddningstjänsten är på plats.

RIKTLINJER FÖR TEKNISK INFRASTRUKTUR

- Avloppslösningar ska anpassas lokalt utifrån miljömässiga och sanitära krav.
- Större turistanläggningar bör ha vattenburna lösningar för avloppshantering.
- Toalett eller torrdass bör finnas vid hamnar där turbotrafiken angör och där det finns gästhamn för fritidsbåtar. (KFN)
- Vid besöksmål på öar och platser i skärgården utan andra faciliteter än en brygga och grillplats bör kommunen upprätthålla torrdasslösningar.
- Nya tekniska avloppslösningar ska prövas där så är lämpligt.
- Omhändertagande av slam och fekalier från torrdass ska i första hand ske lokalt.
- En översyn bör göras av renhållningsföreskrifterna i syfte att förbättra insamlingen och införa källsortering av avfallet.
- Kommunen ska i samarbete med privata aktörer arbeta för en förbättrad mobiltäckning i skärgården.
- Kommunen ska i första hand utrusta Hindersön, Junkön, Storbrändön, Sandön och Kallaxön med vagnar med släckutrustning för brandbekämpning.

Genomförande och fortsatt arbete

Flera av riktlinjerna i skärgårdsplanen beskriver Luleå kommuns förhållningsätt i olika frågor. Vissa riktlinjer behöver hanteras i i den fysiska planeringen och andra riktlinjer behöver omhändertas av berörda nämnder som en del i det löpande arbetet.

Efter samråd om skärgårdsplanen behöver genomförande och det fortsatta arbetet tydliggöras ytterligare.

Behov av underlag och riktlinjer (kommunens ansvar)

I det fortsatta arbete med utveckling av Skärgården behöver relevanta underlag och riktlinjer tas fram för att underlätta planering och byggande i skärgården.

- Kulturmiljöutredning
- Riktlinjer för byggande i Skärgårdsmiljöer och särskilt för bebyggelse med ett högt kulturhistoriskt värde
- Utredning av pendelbåtstrafiken avseende behov och om det kan ersättas av turbåtstrafik eller annan lösning.

Exempel på kommunala verktyg

- Utpekande av LIS-områden
- Översiktsplan, fördjupning av översiktsplan
- Bygglov, förhandsbesked, detaljplan
- Dispens från strandskydd
- Kommunala naturreservat

